स ददाति मनुष्येभ्यः स एवाक्षिपते पुनः । शक्रादिषु च देवेषु तस्यैश्वर्य्यमिहोच्यते ।
स एव व्यापृतो नित्यं त्रैलोक्यस्य शुभाशुभे । ऐश्वर्य्याच्चैव कामानामीश्वरः पुनरुच्यते ।
महेश्वरश्च लोकानां महतामीश्वरश्च सः । बहुभिर्विविधैरूपैर्विश्वं व्याप्तमिदं जगत् । ७५०
तस्य देवस्य यद्वक्त्रं समुद्रे वडवामुखं ।

इति श्रीमहाभारते अनुशासनपर्व्वणि आनुशासनिके पर्व्वणि ईश्वरप्रशंसायां द्विषष्ट्यधिकशततोऽध्यायः ॥ १६१ ॥

॥ वैशम्पायन उवाच ॥ इत्युक्तवति वाक्यन्तु कृष्णे देवकिनन्दने । भीष्मं शान्तनवं भूयः पर्य्यपृच्छद्युधिष्ठिरः ।
निर्णयो वा महाबुद्धे सर्व्वधर्म्मविदां वर । प्रत्यक्षमागमो वेति किन्तयोः कारणं भवेत् ।
॥ भीष्म उवाच ॥ नास्त्यत्र संशयः कश्चिदिति मे वर्त्तते मतिः । शृणु वक्ष्यामि ते प्राज्ञ सम्यक् त्वमनुपृच्छसि ।
संशयः सुगमस्तत्र निर्णयस्तत्र दुर्गमः । दृष्टं श्रुतमचिन्त्यं हि यत्र संशयदर्शनं । ७५५
प्रत्यक्षं कारणं दृष्ट्वाहैतुकाः प्राज्ञमानिनः । नास्तीत्येवं व्यवस्यन्ति सत्यं संशयमेव च ।
तदयुक्तं व्यवस्यन्ति बालाः पण्डितमानिनः । अथ चेन्मन्यसे चैकं कारणं किं भवेदिति ।
शक्यं दीर्घेण कालेन युक्तेनातन्द्रितेन च । प्राणयात्रामनेकञ्च जल्पमानेन भारत ।
तत्परेणैव नान्येन शक्यं ह्येतस्य दर्शनं । हेतूनामन्तमासाद्य विपुलज्ञानमुत्तमं ।
ज्योतिः सर्व्वस्य लोकस्य विपुलं प्रतिपद्यते । न त्वेव गमनं राजन् हेतूनां गमनन्तथा । ७५७
अग्राह्यमनिबद्धञ्च वाचा सम्परिवर्ज्जयेत् ।
॥ युधिष्ठिर उवाच ॥ प्रत्यक्षं लोकतः सिद्धिर्लोकश्चागमपूर्व्वकः । शिष्टाचारो बहुविधस्तन्मे ब्रूहि पितामह ।
॥ भीष्म उवाच ॥ धर्म्मस्य ह्रियमाणस्य बलवद्भिर्दुरात्मभिः । संस्था च तैरपि कृता कालेन परिभिद्यते ।
अधर्म्मो धर्म्मरूपेण तृणैः कूप इवावृतः । ततस्तैर्भिद्यते वृत्तं शृणु चैव युधिष्ठिर ।
अवृत्ता ये नु भिन्दन्ति श्रुतित्यागपरायणाः । धर्म्मविद्वेषिणो मन्दा इत्युक्तेषु संशयः । ७५८
अतृप्यन्तस्तु साधूनां य एवागमबुद्धयः । परमित्येव सन्तुष्टास्तानुपास्व च पृच्छ च ।
कामार्थौ पृष्ठतः कृत्वा लोभमोहानुसारिणौ । धर्म्म इत्येव सम्बुद्धस्तानुपास्व च पृच्छ च ।
न तेषां भिद्यते वृत्तं यज्ञस्वाध्यायकर्म्म च । आचारः कारणञ्चैव धर्म्मश्चैकस्त्रयं पुनः ।
॥ युधिष्ठिर उवाच ॥ पुनरेव हि मे बुद्धिः संशये परिमुह्यते । अपारे मार्गमाणस्य परं तीरमपश्यतः ।
वेदः प्रत्यक्षमाचारः प्रमाणन्तु त्रयं यदि । पृथक्त्वं लभ्यते चैषां धर्म्मश्चैकस्त्रयं कथं । ७५९
॥ भीष्म उवाच ॥ धर्म्मस्य ह्रियमाणस्य बलवद्भिर्दुरात्मभिः । यद्येवं मन्यसे राजंस्त्रिधा धर्म्मविचारणा ।
एक एवेति जानीहि त्रिधा धर्म्मस्य दर्शनं । पृथक्त्वेन च मे बुद्धिस्त्रयाणामपि वै तथा ।
उक्तो मार्गस्त्रयाणान्तु तत्तथैव समाचर । जिज्ञासा न तु कर्त्तव्या धर्म्मस्य परितर्कणात् ।
सदैव भरतश्रेष्ठ मा ते भूदत्र संशयः । अन्धो जड इवाशङ्की यद्ब्रवीमि तदाचर ।
अहिंसा सत्यमक्रोधो दानमेतच्चतुष्टयं । अजातशत्रो सेवस्व धर्म्म एष सनातनः । ७६१
ब्राह्मणेषु च वृत्तिर्य्या पितृपैतामहोचिता । तामन्वेहि महाबाहो धर्म्मस्त्वेते हि दैशिकाः ।